Jolsvai András

Egység, kétség

Risorgimento – így nevezik olaszul azt a történelmi folyamatot, melynek során végül létrejött az egységes Olaszország – tehát a tizenkilencedik század elejétől 1870 szeptember 20-ig ívelő eseménysorozatot, melybe éppúgy beletartoznak a titkos társaságok, a röpiratok, az újságok, a rövidéletű felkelések, a műalkotások, a diplomáciai tárgyalások és a katonai hadműveletek – az olasz

történészek szeretik mindezeket egyirányú, sorsszerű, elkerülhetetlen folyamatnak ábrázolni, ahogy a széttagolt, gyenge, sokfelé húzó területből erős, egységes nagyhatalom lett, lerázva az évezredes rabigát, helyreállítva mintegy az egykori Római Birodalom itáliai részét. Ezt a ma

is élő és ható történelmi tudatot erősíti a mai Olaszországban a szobroktól az utcaneveken át a hivatalos ünnepekig és dalokig minden, s ebbe a sorba tartoznak a hivatalos Risorgimento-múzeumok, melyek a nagyobb városokban kötelező jelleggel vannak jelen, de a kisebbekben is nagyon ajánlott a jelenlétük.

Dögunalom, ennyit mondanék. Láttam belőlük vagy egy tucatot, egy kaptafára megy az egész, dokumentummásolatok, egyenruhautánzatok, zászlók, hervadó koszorúk, festmények, egyre porosodó tárlókban – a

kivezényelt kisiskolásokon kívül élő ember be nem teszi a lábát egy ilyen helyre. Én is régen szakítottam a műfajjal, de ezúttal mégis kénytelen voltam kivételt tenni. A genovai Risorgimento-múzeum ugyanis Mazzini szülőházában (szülőpalotájában, de Genovában minden építész és építtető csak palotában tudott gondolkodni) kapott helyet, és ő azon kevés politikusok közé tartozik, akit kalaplevéve tisztelek, mióta csak megismertem életútját: illő volt tehát, hogy ne kerüljem el.

(Nyissunk itt egy zárójelet, mielőtt belépünk a Palazzo Adornóba, és elmélkedjünk el kissé a szülőházak természetrajzán. Azon most ne mélázzunk, hanem tekintsük kiindulópontnak, hogy az utókor él-hal a híres emberek szülőházáért. A baj ott kezdődik, hogy amikor a híres ember megszületik, még nem lehet sejteni róla, milyen pályát fut majd be: ergo a kutya se törődik a mondott házzal, eladják, lebontják, elfelejtik. Hanem aztán, midőn a pálya be lett futva, és az utókor nagyon szeretne ellágyulni a hajdani szoba láttán, ahol a csecsszopó meglátta a napvilágot, midőn bölcsőjét ringaták, már bottal lehet ütni a nyomát a helynek. De az utókor nem adja fel könnyen, addig kutat, nyomoz, míg fel nem leli: ha kell, legendákat költ hozzá,

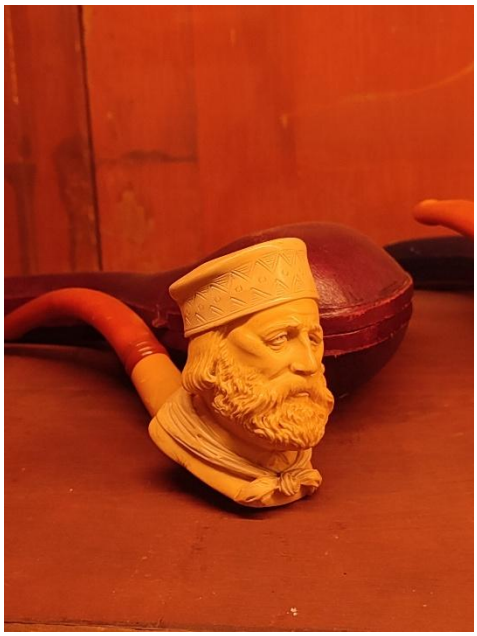

ha kell, felépíti újra, ha kell, elhiszi, amiről mindenki tudja, hogy hazugság. Petőfi például Kiskörös és Félegyháza között született félúton, úgyhogy két ház is magáénak vallotta, Picasso szülőhelyéről senkinek nincs igazán fogalma, ezért a hat lehetséges helyszín közül az egyiket kinevezték annak, Homéroszért, tudjuk, hét város versengett, Goethe szülőházát (a sajnálatos huszadik századi események következtében) újra kellett építeni (szebb lett, mint valaha), miként Kolumbuszét, az övét egy feltételezett helyszínen, a fő szempont az volt, hogy útba essen a turistáknak – azt most el is engedjük, hogy a legújabb kutatások szerint nem is Genovában jött világra. És vég nélkül sorolhatnánk – nincs mit tenni, az utókor ragaszkodik a nagy ember szülőházához, és ha nincs, teremt magának. Mazzini, szerencsére, minden kétséget kizáróan itt született, és élt gyermekkorában – csodák csodájára számos bútor, eszköz, könyv meg ilyesmi maradt meg a család egykori tulajdonából. Az apja természettudós, egyetemi tanár volt.)

Az első meglepetés tehát az, mennyi eredeti tárgy van a múzeumban: kéziratok, ruhák, zászlók, hatalmas tömegben. (Mint kiderült, ez a Mazzini-intézet is, ahol több, mint 40 000 dokumentumot őriznek, s ahol folyamatos tudományos munka folyik.) A második, hogy íme, lehet a Risorgimentóról árnyaltan, többoldalúan is beszélni, kibújva az olcsó nacionalizmus kényszerzubbonyából. Ehhez persze Genova kell, egy városállam, amely hozzászokott a függetlenséghez, a szabadsághoz, s ahol előbb-utóbb fellázadtak a megszállókkal szemben, legyenek azok spanyolok, franciák vagy osztrá-

kok. Ahol a kis Balilla elhajította azt a híres követ, ahol Mazzini megfogalmazta röpiratát, ahol Memeli és Novaro megírta a (későbbi) olasz himnuszt, ahonnan Garibaldi híres ezre elindult Szicília felé, ahol tehát megannyi valóságos emlék kötődik az egységtörekvésekhez. (S ezek mindegyike gazdagon be is lesz mutatva itt.) Ám ahol a városlakóknak keservesen kellett csalódniuk a Napóleonokban (az elsőben is meg a harmadikban is, a másodikban csak azért nem, mert szegény Sasfiók meghalt, mielőtt bármi rosszat tehetett volna), aztán Cavourban, Victor Emmanuel-ban és Garibaldiban is – akik az egység kedvéért lemondtak a (polgári) szabadságról, a köztársasági eszméről, az egyenlőség hirdetéséről. Az elolaszosodott szárd királyságról kiderült, hogy épp olyan korrupt, fennhéjázó, kegyetlen, mint szétaprózott elődei, ahol mindenki a maga pecsenyéjét sütögette – igaz, nagyobb volt az ország, nagyobb lett a pecsenye. Szegény Mazzini eszméitől és követőitől megfosztva bolyongott a számára idegen országban, és Genovának is rá kellett döbbennie, hogy a rég várt egyesítés vesztesei közé került: határszéli porfészek lett belőle, és a függetlensége végleg elveszett. (Nem tudom, megfigyelték-e, hogy a nagy egységtörekvésekből, amelyekről eredetileg mindenki új aranykor eljövetelét reméli, mindig az erősek kerülnek ki győztesen. Elég talán, ha csak az USA polgárháborújára, a poroszok vezényelte német egységre, a Szovjetunió létrejöttére, Jugoszlávia összekalapálására vagy a két Németország egymásra találására utalunk. Hiába, szép dolog az egyenlőség, de mindig vannak egyenlőbbek, és az ilyesminek sose lesz jó vége.) Nos, a genovai Risorgimento-múzeum nem hallgatja el az árnyoldalakat sem, sőt, minden oldalról megvilágítva, világosan (és angol nyelven is!) elmagyarázza, mi minden történt, amíg Itáliából Olaszország lett. Ne hagyják ki!

Fotó: Tanyi Adrienne